СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 100. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 2-го травня 1939. No. 100. Jersey City, N. J., Tuesday, May 2, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ в злучених державах америки. ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею злучених держав америки. Тел. „Свобода": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016, 4-0807. THREE CENTS in the United States of America. FIVE CENTS elsewhere.

ВІДКРИТТЯ СВІТОВОЇ ВИСТАВИ

600,000 осіб першого дня. Багато визначних осіб і бесідників. Рузвелт відкриває виставу.

НЮ ЙОРК. — В минулу неділю, 30 квітня ц. р., в 3:12 попол. президент Рузвелт офіційно відкрив Світову Виставу. Його промову попереджували: предсідник Виставової Корпорації Ґровер Ґвейлин, губернатор нюйорського стейту Герберт Лімен, посадник Ню Йорку Ля Ґвардія і представник Британської Імперії, що промовляв в імені Англії та всіж британських домінії, сер Люіс Бил. Всі вони підкресляли, що ця Світова Вистава матиме добрий вплив на всесвітній мир, бо вона дає нагоду народам сходитись і взаємно виказувати свої добрі сторони та свої продуктивні здібности. Президент Рузвелт не згадував ні словечком про заграничну політику, ні про відповідь Гітлера на його мирове предложення.

Людей першого дня було поверх 600,000, себто значно менше, ніж сподівались. Менше людей прибуло мабуть тому, що того дня погода була непевна й перепадали час до часу дрібні дощі. Вистава зробила на глядачів величезне враження. Всі признавали, що це найбільша вистава, яку дотепер на світі люди влаштували. Відбиває вона не лиш те, що дотепер люди довершили, але також те, що мають довершити. Ця вистава має символічну назву „Завтрішній Світ". У ній представлені всі прояви людського життя, як мешкання, одежа, комунікація, мистецтво і т. п., як вони будуть виглядати завтра. Чудові павільони і ріжнокольорове освітлення дає глядачам почуття чогось казкового, фантастичного.

РОСІЙСЬКІ ЛЕТУНИ В НЮ ЙОРКУ.

НЮ ЙОРК. — До Ню Йорку прибули два совєтські летуни, Кокінакі і Ґордієнко, яких літак розбився на північних канадійських преріях. Вони плянували перелетіти без зупинки з Москви до Ню Йорку, на відкриття Світової Вистави. Як їх літак розбився, вони відмовились зпочатку опускати розбиток, хоч один із них, Кокінакі, був поважно ранений. Та опісля виїхала по них літаком експедиція з Ню Йорку, враз з одним російським лікарем, і вона привезла їх сюди.

КОНҐРЕС НА ПЕРЕДОДНІ РІШЕННЯ В СПРАВІ ЗАГРАНИЧНОЇ ПОЛІТИКИ.

ВАШИНҐТОН. — Оба комітети заграничних справ, сенатський і палати представників, рішили замкнути дальші переслухання ріжних осіб у справі невтральнестевого акту і в справі американської заграничної політики. На основі цих зізнань ті комітети заграничних справ пороблять певні висновки і предложення та подадуть їх до дальших дискусій на повних засіданнях сенату та палати представників.

Сенатор Волш, член сенатського комітету, на промову Гітлера заввважив, що коли Америка з одного боку не повинна вірити жадним заграничним запевненням про те, що ніхто не збирається нападати полудньово-американські краї й повинна зброїтись, з другого боку повинна заховувати цілковиту невтральність. Він навіть поручав, щоб загострити теперішний невтральнестевий акт і заборонити Америці торговлю зброєю з котримнебудь воюючим краєм.

СВЯЩЕНИК КОҐЛИН ПРОТИ БОЛЬШЕВИЗМУ.

ДІТРОЙТ. — Священик Коґлин виголосив свою чергову радієву промову, в якій гостро таврував тих, які хочуть вплутати Америку до війни. Вони хочуть війни тому, щоб рятувати свою владу і впливи, та запровадити в Америці диктатуру, говорив Коґлин. Він гостро таврував уряд за його союз з большевиками. „Довгий час нам паленіло обличчя зо встиду, що наш уряд вложив свою правицю в кроваву руку вбивників з Кремля", говорив він. Щоб уникнути війни, казав він, Америка мусить повзяти вороже становище супроти „большевиків, які ненавидять нашого Бога, гидяться нашою конституцією, та які голосять політику, що прямує до світової революції".

ПРОВІДНИК СОЦІЯЛІСТІВ ПРОТИ ВІЙНИ.

НЮ ЙОРК. — В салі Гіподрому американські соціялісти мали своє віче, на якім бесідники гостро таврували спробу втягнути Америку у якунебудь війну, та підкресляли небезпеку диктатури не лиш з боку фашизму, але також комунізму. Провідник американських соціялістів Норман Томас, сказав, що війна доведе в Америці до диктатури. Він також говорив, що соціялісти не будуть святкувати свята „Першого травня" разом з комуністами, бо їх жорстокий диктаторський режим та їх суспільні прямування зовсім не ліпші від тих, що є у фашистівських краях.

ВІЦЕПРЕЗИДЕНТ ЗО СИРУ

На святі основання сирного промислу в стейті Висконсин вироблено зо сиру статую віцепрезидента Злучених Держав Ґарнера. Статую, що важить 70 фунтів, привезено потім до Вашинґтону й подаровано Ґарнерові. Відобрала її пані Ґарнерова, з чого дехто робить висновок, що пан Ґарнер не зовсім вдоволений з того, що його зроблено зо сиру.

ЩО НА ЦЕ ДИРЕКЦІЯ ЗАЛІЗНИЦЬ У ЛЬВОВІ?

Дня 3. березня їхав Іван Проців з Курович до Львова. На стації в Куровичах домагався він видачі йому білету на Личаківський двірець у Львові за 1.80 зл. Тому, що Проців говорив до урядовця по українськи, урядовець сказав, що нема білету й білету Процеву не видав. Проців мусів всісти до залізниці без білету. Але урядовець каси повідомив ще й кондуктора поїзду, щоб не взяв під увагу оправдань Процева, чому він їде без білету. Проців мусів заплатити кондукторові не тільки 1.80 зл. за дорогу, але ще й 1 зл. кари за те, що не мав купленого в касі білету.

ВІДКОПАЛИ СТАРИННЕ МІСТО.

В Італії відкрили майже в цілості місто Урбінум Гортензе, яке — як подають історики — затонуло в 2 столітті передхристіянської ери. Місто займає простір коло 80,000 кв. м. Між інш. відкрили святиню з пісковика, що її збудували в 5. або 6. стол. перед Христом. Усі вулиці є знаменито вибруковані та збережені; мають щонайменше 4 м. ширини. Ріжнородне начиння й предмети щоденного вжитку свідчать про великий добробут і високий культурний рівень тодішніх мешканців Урбінум Гортензе.

НЕ ДОПУСТИЛИ ДЕЛЕҐАТІВ.

Поліція в Тухлі не допустила до села Головецька (у стіп Маківки) делеґатів зі Сколього: Союзу Українок — п. Дарію Заяцівну й Союзу Кооператив — Михайла Кунєвича й його товариша, які їхали туди на Заг. Збори. Всі вони мусіли до часу відїзду поїзду пересидіти на поліції.

ПОНАД 60 МІЛІОНІВ НА ДОБРОДІЙНІ ЦІЛИ.

В Александрії помер у 70-му році життя сен. Терезіо Борсаліно, основник і власник відомої італійської фабрики капелюхів. Борсаліно жертвував підчас свого життя на добродійні цілі понад 60 міліонів лірів.

„СТРАТЕҐІЯ БОЖЕВІЛЛЯ".

Під таким наголовком „Кур'єр Віленські" подає такі міркування про боєздатність Німеччини:

„Німеччина не може видержати довготривалої війни. Німецький ґенеральний штаб завжди визнавав засаду швидких, рішаючих ударів. Німеччина може виграти війну тільки в перших місяцях, якщо не тижнях війни. Після того буде вже тільки повільне конання. А шанси навіть такої виграної з кожним днем зменшуються, бо чейже вони також не сплять. Отже, коли колись навіть рішаться на такий саме удар, наглий і рішаючий, то саме тепер, коли противники ще не вповні готові і коли їх ще можна зашахувати блискавичним ударом. У тій точці, здається, збігається авантурництво Гітлера з калькуляцією ґенералів".

ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ В ЛУЦЬКУ.

Від 1. березня в Окружному Суді в Луцьку відбуваються політичні процеси проти молодих українських хлопців з околичних сіл Луцька, арештованих у листопаді—грудні м. р. Прокуратор оскаржує підсудних у приналежности до ОУН і веденні протидержавної діяльности. Такі процеси відбулися проти молодих хлопців з Полонки, Гірко-Полонної, Баєва й Городищ.

МАДЯРЩИНА ЗАНЯЛА КАРПАТСЬКУ УКРАЇНУ З ОГЛЯДУ НА РІКИ...

Як подають мадярські радіовисильні, реґент Горті зложив ось яку заяву на тему Карпатської України:

Поворот Карпатської України до Мадярщини — це було життєве питання. Карпатська Україна здебільша покрита лісами. Населення живе з деревного промислу, тому є небезпека, що карпатські ліси винищаться. Якби не стало карпатських лісів, карпатські ріки й потоки, що засилюють водою Тису, висохли би; не сталоб води і в Тисі. Мадярщина замінилась би на пустиню. Зате в часі, коли тають сніги, маси води, не спинені деревами, виповнюють ріки поза береги. Майже що року на весну Мадярщину навіщують небезпінні повені, що зривають шляхи та забагнюють терен; тереном такої повені є саме тепер північна Мадярщина. За такий стан відповідають чехи, які по хижацьки експлуатували карпатоукраїнські ліси.

І РЕНАН НА БОЛЬШЕВИЦЬКОМУ ІНДЕКСІ.

Передвеликодні тижні цього року в СССР, зазначені організацією масових лекцій і рефератів на тему: „Ніякого Христа ніколи не було". Ця аґітація викликала багато спротивів. Слухачі виступають проти аґітаторів, покликуючись на твори Ренана, що „признавав історичне існування Христа".

Рядові пропаґандисти, не рішаючись оспорювати авторитет Ренана, звертаються за висненнями в центральну раду союзу безбожників. „Науковий співробітник" цієї ради, Іскрінський, склав інструкційні вказівки „до питання про Ренана", надруковані в „Антирелігійнику" (ч. II.).

„Французький фільософ Ернест Ренан" визнаний у цих вказівках автором цінних праць. Але його висновки совєтські громадяни повинні відкидати. Поперше тому, що „Енґельс зараховує Ренана до богословів".

По-друге, „книгу Ренана „Життя Ісуса" Енґельс назвав історичним романом".

По-трете, „Ренан обороняв найбільш шкідливі тези християнства про загальне братерство, любов, незлобність і т. д.".

Врешті, четверте, Ренан писав про соціялістів - марксистів, що „їхні намагання лишаться безплодними, доки вони не візьмуть собі провідником справжній дух Христа, й доки вони не зрозуміють того принципу, що для володіння землею треба передусім відмовитись від неї".

З ПРАВОСЛАВЯ НА КАТОЛИЦИЗМ.

„Жиціе Католіцкє" повідомляє, що в січні м. р. перейшло на римо-католицизм 12 православних в олицькій громаді й в селі Кустин (рівенського повіту). 7. У березні ц. р. перейшло на римо-католицизм 9 осіб (дві родини) у Кремянці, 39 у Бережанах, повіт Кременець, і 47 у Торговиці, повіт Дубно.

НЕ ЗНАТИ, ЩО СТАНЕТЬСЯ ЗАВТРА...

РИМ. — Такими словами характеризує відносини в Европі американська журналістка Ені МекКормик, кореспондентка часопису „Ди Ню Йорк Таймс". Слова тепер нічого не значать. Тому, каже вона, тяжко привязувати особливу вагу до промов чи заяв державних мужів. Значать тільки — діла. „Щось" може статися кожної хвилі. А що так є видно найкраще по тім, що кожна европейська держава має воєнний буджет, кожна зброїться і кожна держить військо на поготівлі. Та є два найнебезпечніші місця, пише кореспондентка, а є ними: Польща і північна Африка.

ПОЛЬЩА ВІДКИНЕ ДОМАГАННЯ ГІТЛЕРА.

ВАРШАВА. — Польський міністер справ заграничних Бек відповість канцлерові Гітлерові у варшавськім соймі, відкидаючи його домагання повороту Данціґа до Німеччини як також будови автостради через Помор'я. Ця дорога, згідно з домаганнями Гітлера, мала би бути широка 25 кільометрів.

ГОТОВА ДО ВІЙНИ.

ВАРШАВА. — Польська преса подає, що польська армія і ціле населення готове до оборони Данціґу. Понад міліон війська стоїть на поготівлі.

ТРЕБА ДАНЦІҐ СПОЛЬОНІЗУВАТИ.

ВАРШАВА. — Канцлер заявив у своїй промові, що Данціґ є й останеться німецьким містом. На те відповідає орган польської армії „Польска Збройна" так: Данціґ лежить в тому місці, де впливає до моря ріка Висла, а ця ріка є польською від самого початку до самого кінця. Через ту ріку має Польща вихід — у світ. Якжеж вона може віддати такий вихід? Ось і тому є конечним спольщення Данціґу.

ВІДГРОЖУЮТЬСЯ ДОЛЕЮ ЧЕХОСЛОВАЧЧИНИ.

БЕРЛІН. — Німецька преса присвячує багато місця польським справам, себто відношенню Польщі до Данціґу і Помор'я. Вона виразно підкреслює, що Польща не погодиться на предложення канцлера Гітлера, то буде з нею те саме, що сталося з Чехословаччиною.

КОЛИ БУЛИ НАЙБІЛЬШІ ОПЛЕСКИ?

БЕРЛІН. — Зазначують, що Гітлер одержав найбільші оплески підчас своєї промови тоді, коли заявив, що Німеччина зірвала договір про ненапад з Польщею.

НАТИСК ФРАНЦІЇ И АНҐЛІЇ.

ПАРИЖ. — Ніхто не криється з тим, що населення Франції й Анґлії приналоб дуже неприхильно таку ситуацію, яка довела6 до европейської війни через Данціґ. Ось тому пишуть, що уряди Анґлії й Франції натискають на Польщу, щоб вона таки дійшла з Німеччиною до порозуміння. Найбільше заклопотана Анґлія, бо вона передше підбехтувала Польщу, а це викликало в Польщі сильні патріотичні настрої, змагаючі до війни з Німеччиною, колиб вона хотіла забрати Данціґ. Воєнний запал зріс тому, що Польща дістала приречення, що Анґлія і Франція будуть з нею.

ЗАЛИШИТЬ ЯКИЙСЬ ВИХІД.

ВАРШАВА. — Якаб не була відповіть Польщі Німеччині, то одно є певне, що вона буде устилізована в такий спосіб, щоб можна було вести з Німеччиною дальші переговори.

ДО СОВЄТІВ.

ВАРШАВА. — Поширені вісті, що польський міністер справ заграничних Бек поїде незабаром до Москви, щоб таки звязати Польщу тісніше з Совєтами у військових справах. Кажуть, що евентуально Польща погодиться тепер і на перемарш совєтських військ через її землі.

ЧИ СОБІ НЕДОВІРЯЮТЬ?

ЛОНДОН. — Є фактом, що Бренерський проємик, що відділює Німеччину від Італії і є свідком того, що по обидвох боках будуються нові укріплення. Тепер питають, що за ціль цього? Чи часами Італія не довіряє Німеччині? Також підкреслюють, що і в Італії не хотілоб іти населення до війни за Данціґ, якщоб Німеччина захотіла битися з Польщею за те місто.

МИР У РУКАХ ДЕМОКРАТІЇ, КАЖЕ НІМЕЧЧИНА.

БЕРЛІН. — Німецька преса розуміє „мирове предложення" Гітлера так, що тепер „демократії" мають рішати про мир чи війну. Виходилоб, що треба „демократії" сповнити те, чого забажав Гітлер, а тоді буде спокій.

SVOBODA ("LIBERTY")
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jeresy City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади нале ить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016. 4-0807.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

САМІ Й МІЖ СОБОЮ

Маємо між собою якісь непорозуміння, полагоджуймо їх на своїм власнім обійстю. Бо якіб не були між нами ріжниці — ми є свої люди, звязані спільними почуваннями, спільними змаганнями, спільними болями і спільною радістю. Принаймні так повинно бути. А по друге: як не помагаємо українській справі, так принаймні не наносім їй шкоди, а українському імені нечести — між чужими.

Знаємо, що преса наших ворогів зачала знову ближче цікавитися нами, використовуючи все те, щодо чого є між нами розбіжности, на те, щоб в підступний і нечесний спосіб компромітувати весь наш визвольний рух. Знаємо далі, що маємо в Америці такі одиниці, що не є спосібні бути під якоюсь громадянською конролею, що позбавлені почуття громадянської відповідальности, а повні такої хворобливої амбіції, яка у їх поступках відбирає їм цілковито той здоровий хлопський розум, яким повинно було їх обдарити українське село. Нещастя наше ще й в тому, що „політиками" стають у нас часами такі, що взагалі не мають охоти до ніякої праці, або не мають наукової чи практичної підготовки до такої політичної праці, за яку хотілиб взятися. Тому ми нераз свідками, що людина політично цілком неграмотна забирає „рішуче" слово про справи державного будівництва і політичних світоглядів. Та про шкоду, яку ті люди наносять українській справі, тут говорити не будемо, а звернемо увагу на тих, що займають відповідальні становища і виходять з нашими справами перед нашими ворогами. Знаємо, що коли ідемо до американців, то принаймі когось освідомляємо. Принаймі є надія, що когось переконуємо. Та коли ідемо до такого „Нового Русского Слова", то тим нічого доброго не робимо. Хиба допомагаємо чорносотенній ґраї використовувати українські імена і ґазети на те, щоб обкидувати болотом наш визвольний рух. Коли „Новое Русское Слово" чи польський „Нови Свят" є проти нас, то це нас хиба переконує, що ми добре служимо українській справі. Бо російським жидам з „Нового Русского Слова", як і польсько-галицьким жидам з „Нового Святу" не залежить на Україні й добрі українського народу. Інакше не писалиб так часто про українські справи в — провокаторський спосіб. І послідовно не шкодилиб українським змаганням. Тепер нищать ті змагання ніби під плащиком „протигітлеризму" таксамо, як нищили їх тоді, коли про Гітлера ніхто не чув. І в тім лежить і підлота отої „демократії" зпід свягу „Нового Русского Слова" і „Нового Святу". І тому не приносить це чести ніякій українській ґазеті й ніякому українцеві, коли удостоїться від них похвали. Тільки наївні можуть вірити, що це помагає нашій справі, коли вони на сторінках такого „Нового Русского Слова" виводять наші конфлікти, представляючи себе ніби „демократами", в протиставленні — до українського загалу нашої іміґрації. Таке поступовання шкодить народній справі, а крім цього загострює відносини між нами самими.

Що оповідають збігці з Карпатської України

У Відні, д. 20. квітня 1939.

Починаючи від половини березня ц. р., наша українська кольонія у Відні переживає нову фазу своїх дружніх взаємин із земляками з Карпатської України. Досі ось ті взаємини обмежувалися до принагідних відвидин у нас когось із наших людей на Закарпатті, для **допомогової акції** для тамошнього населення, — помітної головно збірками в грошах і річах під проводом **Жіночої Референтури** при нашій филії УНО, зокремаж її дуже діяльної голови, **пані Олени Левицької** — та до окремих поїздок декого з наших громадян у середовища закарпатської батьківщини.

Затеж нова фаза в наших взаєминах з Карпатською Україною це зустрічання нами чергових **транспортів збігців** з відтиж, яких уже переїхало через Відень багато, і чимало їх ще й приїде сюди, і для опіки над якими в нас заснувався окремий **Комітет Допомоги** для збігців з Карпатської України, під проводом **д-ра Назара Світлика** як голови і моїм, як заст. голови.

Поправді:

Якеж воно важливе й незабутнє пережиття оте зустрічання рідних людей з переможеної, збудженої в огні батьківщини! Людей, позбавлених хати, землі й батьківщини, яким жорстока доля і невблаганість життевих обставин присудила покидати з нині на завтра ввесь захист і ввесь дорібок на рідній землі та їхати втікачем в непевну далеч, у світ за очі...!

Так:

Я тільки, дивлячись на них і слухаючи їх оповідань, почуваю, як глибоко вражає мене те все, а щож доперва мають казати вони самі, ті, що їм траґедію того нагального виселення доводиться переживати особисто?

О, українські земляки в усіх середовищах нашого життя, зокремаж на еміґрації, прислухуйтеся до голосів і прохань наших братів і сестер з Карпатської України, і спішіть їм по вашій змозі на поміч в усьому!

Вониж усі жертви геройської бортьби Карпатської України за волю і власну державу, вони всі вибрали гіркий хліб скитальщини, щоб не поклонятись і не піддатися мадярському варварові та його ляцькому кумпанові, вони всі гідні, ідейні діти нашої дорогої карпатсько - української батьківщини...

Я пригадую ось мої перші відвідини в їх станиці, якою — за дозволом німецької влади — стала домівка міського захисту **при Шоберпляц 2.** Домівка відомого баракового, або казармного характеру, у своїй примітивності не обчислена очевидно на ніякі вигоди для нікого, через що вона й ніби перший невідрадний символ еміґрантської долі.

Та проте, коли я там явився вперше, щоб перевести спис транспорту, який саме віджджав **на роботу до Ганноверу,** я просто захопився поставою та душевним настроєм тих людей. Картин традиційного духового пригноблення та горя давніх военних збігців я не побачив ніде, затеж скрізь бачив я людей, **які повні свідомої бодрости взяли на себе тягар долі, присудженої їм з розвалом батьківщини, і є рішені й готові на все, підкріплювані одинокою надією на те, що щоб там і не несло їм невідоме майбутне, вони й на чужині і в найтяжчих обставинах будуть мати змогу жити для дорогої, незабутньої їм батьківщини і промишляти тим, як допомогти їй та причинитися до оконечного успіху її визвольних, оконечних змагань.** Так, шановні читачі, в історії української еміґрації за останні часи історія теперішніх збігців з Карпатської України творитиме зовсім окрему і своєрідну сторінку, преображену сильною національною свідомістю тих людей, і такоюж свідомістю їх національного обовязку наперекір усім труднощам, усім непевностям і всім страхіттям їх теперішнього положення.

„Слава Україні!" — кличуть вони до мене всі, коли я проходжу їх вишикуваними рядами, і цим самим привітом витають мене і маленькі діти, — один девятьлітній хлопчик і шостилітня, незвичайно розумна дівчинка. Отож „Слава Україні!", ба і ще раз „Слава Україні!", бо дівчинка прощебетала те вже кілька разів, а тут ви відповіли братчикові, а не їй! Стоїть собі отак маленька перед вами, суконочка на ній скромна, але чистенечка, як і вона сама, щічки її трохи горять, оченька блестять якоюсь пильною і радісною увагою, і ви почуваєте, що від неї і від того її „Слава Україні!" в сірих бараках стає раптом наче ясно й любо, і прояснюються скрізь і журливі лиця стурбованих людей тут, розпогоджуються суворі погляди і тремтять усмішки на мовчазних устах...

А я думаю собі:

І хтож то всилі перемогти націю, якщо в неї доросте ота наймолодша ґенерація, що ще дитиною так жагуче прославляє по свойому свою батьківщину? Але життева дійсність, з якої родиться нині отой чудовий гарт духа нації — це ад.

„Дня 19. березня, в годині 8 рано — оповідає мені одна жінка — мій 11-літній синок, що дивився крізь далекогляд у сторону мосту **на Тисі в Сиготі,** раптом скрикнув: „Мамцю, подивіться, що роблять мадяри". Тоді я підійшла до вікна й побачила, як мадярські салдати схопили одного нашого молодика за руки, зараз звязали і отак безборонного били водно в голову, так довго, аж доки він ввесь не облявся кровю, після чого затягнули його спершу за будку пограничної сторожі, а далі поза одно з панцирних авт, яких там стояло три. Притім я бачила, що там зійшлося більше вояків і цивілів, удекорованих трикольорово, і що всі вони кинулися на того нещасного, якого катували ще приблизно пів години, після чого його окрівавлене тіло вкинули у вантажне військове авто, яке зараз відїхало".

Зновуж один зо збігців, що мав нагоду бути в **Малім Бичкові,** на румунській стороні, віддаленім приблизно 10 км. від Сиготу, сказав мені, що командант румунської сторожі тамже розповів йому таке:

„В ночі з д. 18. на 19. березня перейшло на румунський бік **286 Січовиків,** яких румуни в Бичкові відправили до мадярів. Тоді мадяри ще тої самої ночі вивели всіх над Тису разом з цивільними, між якими були і жінки та діти, і почали їх в нелюдський спосіб катувати, колоти багнетами й різати, а трупи помордованих кидали в Тису. Картина того мордування безборонних людей була така страшна, крики вбиваних такі жахливі, що згаданий командант румунської сторожі не зміг бути довше пасивним глядачем і дав своїм жовнірам наказ розігнати мадярів кулеметом. І щойно під напором кулеметного наступу зо сторони румунської сторожі мадяри відступили, після чого ті з наших, що залишилися ще живі, втекли до Румунії. А Тиса несла ще довго трупи помордованих, з яких 10 вода викинула на беріг".

З інших уст чую таке:

„Пане докторе, запишіть собі, як мадяри замордували **Івана Ґриґу** та **Михайла Марущака.** Перший з них, Ґриґа, то був посол до парляменту і один з наших найсвідоміших людей. Його мадяри зловили, як він вертався з засідання, відрізали йому голову, а відрізавши, розчвертували її. Ґриґа був **з Верецок,** а Марущак **з Великого Бичкова.** Марущак був головою Окружної Ради і „Просвіти" та „Січі", комісар і посол до парляменту. На нього мадяри засілися нарочно, а коли дістали його у свої руки, то порубали його на штуки".

А ще інший каже:

„Подібно було з двома іншими нашими діячами, **д-ром Фіґурою** (з Галичини) та з **д-ром Завальницьким.** Д-р Фіґура був зразковим українським громадянином, розвиваючи свою діяльність особливо як учитель горожанської школи **у Воловому** і як окружний начальник „Січі". Свій пост покинув він, відступаючи щойно з останніми Січовиками, але мадяри зловили його — враз зо згаданим д-ром Завальницьким та з двома молодими Січовиками — гнали всіх шляхом упродовж яких 3 кільометрів і за ввесь час били і мордували їх так, що ціла ота дорога повна кривавих слідів. Урешті в ночі з д. 20/21 березня мадяри їх усіх повбивали, причім тіла їх лежали непоховані цілих 3 дні, аж поки не поховали їх самі селяни, поклавши на могилі хрест".

Отак коло мене щораз то нові свідки; в мене вже тремтить рука з писання, а тут ще записуватиб стільки, що сталоб і на другу статтю.

Але я намагаюсь записувати все. Так — мадярський нелюде! Все, все до чиста буде записане з того, що ти накоїв як наїзник на ясний тихий світ Карпатської України! І буде праведний суд над тобою і твоєю нацією, — великий, страшний суд, який натаврує тебе окаянним злочинцем між народами на віки вічні!

Д-р Остап Грицай.

ВЖЕ СТО ЛІТ, ЯК НАС ОБРІХУЮТЬ

Коли тільки український нарід забажав жити вільним незалежним життям, зараз наші „добрі сусідоньки" поляки страшили заграницю, що ми комуністи. Таке було за нашої памяти в 1918-19 році, коли розлетілась Австро-Угорщина і наш український нарід проголосив у Галичині українську державу. Польські політики всюди, де лише могли, очорнювали нас як комуністів і так задурили світ, що небіжка антанта згодилася, щоб до Галичини ввійшла велика польська армія ґен. Галєра.

За таку саму штучку взялися були поляки і тепер, в 1939. році, коли Карпатська Україна одержала автономію і коли проголосила свою самостійність.

Ба, поляки обріхували нас як комуністів уже в **1849. році!** У звязку з тим німецька ґазета „Естеррайхішер Кореспондент", що виходила в Оломуці, писала: „Обвинувачують поляки українських селян, що вони комуністи (начеб кидалися на чужу власність). Це хитро видуманий спосіб, щоб такої політичної закраски надати чимраз численнішим заЖаленням у справі відібрання громадських ґрунтів і ті скарги вчинити підозрілими. Тимчасом польські дідичі відбирають пасовища громадам, вирубують ліси на рустикальних ґрунтах або винаймають їх жидам. „Руська Головна Рада" вже представляла ті кривди соймові (себто віденському парляментові) і знову тепер представляє їх урядові, бо знає, що від рішення тієї справи залежить спокій і щастя Галичини. Галицькі селяни (після скасування панщини) пообсівали свої ґрунти, які давно в більшості лежали облогом, серед них зникає геть пиянство. Панські ґрунти купують або наймають жиди, тому їх ціна висока. Жиди пускають більше грошей між нарід, бо платять готовими грішми за роботу, а **польський дідич** того не робить і робити не може, бо **сидить по вуха в довгах.** Так то завдяки жидам панські ґрунти, що лежалиб облогом, виходять на пожиток краєві".

Микола Костомарів.

КУДЕЯР

ІСТОРИЧНА ХРОНІКА
В ТРЬОХ ЧАСТИНАХ.
Частина друга.

(67)

Однак цього дня не покликали Кудеяра до царя.

Слідуючого дня — утреня і Кудеяр чув, як цар читав шестипсалміє і катизми. Прийшов час служби Божої. На самім її початку Кудеяр замітив, що цар прикликав до себе Малюту, говорив з ним, поглядаючи на Кудеяра з якимсь виразом злобної насмішки, відтак Малюта відійшов, кинувши на Кудеяра злорадним поглядом.

По службі Божій всі після звичаю засіли обідати. Кудеяр також сів. Цар взяв книжку, щоби читати життя святого цього дня та нараз, замісць читати, поглянувши на Кудеяра, сказав:

— Кудеяре, наступає твоя третя, остання проба. Коли її виповниш, то будеш у мене найліпшим слугою, першим чоловіком. Памятай. Ти сьогодні будеш обідати не у мене тут, лише поведуть тебе в інше місце.

Кудеяр встав, встали Малюта, Мамстрюк і чотири опричники: вони повели Кудеяра до одної хати, побудованої на царськім подвірю.

Там в світлиці на столі, застеленім червоною скатертію стояла оловяна миска повна страви, побіч неї лежав кусень хліба, а над столом, на гаці. вбитім в стелю, висів труп жінки.

Кудеяр поглянув на завішеного трупа і пізнав свою Настю. Годі знайти слів на вискав того чувства, яке дізнав тоді Кудеяр.

— Сідай і обідай — сказав йому Малюта.

В голові Кудеяра мелькнула гадка: щоби пімститись на убійнику Насті, треба бути до нього допущеним, а він може бути допущений тоді, коли виповнить до кінця його волю. Кудеяр сів за стіл, взяв ложку і зачав брати до губи борщ, зачіпаючи рукою о зимну ногу своєї Насті. Він не був в силі проликнути борщу і страва текля йому по бороді.

— Дивіть, дивіть, — говорили опричники — як це говориться: по бороді текло а в губу не попало.

Годі було Кудеярові присилувати себе. Він відложив ложку і сказав:

— Повідоміть великого государя, що я виповнив третю пробу.

— Ти мало їв, ще покушай, — сказав Малюта — бо будеш голодний. Попоїдж кусничок мяса!

Кудеяр став досягати з миски кусник мяса, і при тім зачепив о ногу покійної, а нога, заколисавшися з тілом, ударила його в губи.

— Ха, ха, ха! поцілувався з жінкою — сказав Малюта.

— Гляди, щоб не зїв жінки замісць мяса — сказав один з опричників.

— Випий, Кудеяре, винця — докинув Малюта — випий на здоровля государя.

Кудеяр повинуючися приказові, налив вина і випив.

— Ну, коли наївся і напився, то ходім повідомити царя-государя, а на ніч з царського дозволу возьмеш собі іншу жінку.

Вийшли. Малюта пішов повідомити царя. Кудеяр з опричниками стояв на подвірю. В очах його не було ні слезинки, і він мовчки та немов рівнодушно глядів в даль. За кілька хвиль вернувся Малюта і сказав: „Кудеяре, тебе кличе цар-государ, іди сміло; цар-государ буде для тебе незвичайно ласкавий".

Кудеяра впровадили в палату, повели через царські кімнати, обиті сафяном з витисканими золотими взорами, та завели в наріжну кімнату. Цар стояв при вікні, опершись на свій посох; напроти нього при дверях, куди мав ввійти Кудеяр, стояли Вяземський, Басманов і Василь Грязний.

— Ну, Кудеярцю, — сказав цар ласкаво — ти виповнив свою третю пробу...

— Виповню четверту, — перебив Кудеяр, і стиснувши кулаки, кинувся на царя; але нараз отворився під ним поміст і він упав стрімголов у пивницю, на півтора сажня понижче кімнати.

— Ха, ха, ха! — скрикнув цар, — забув, собака, а може і не знав, глупий хлоп, що Бог усюди хоронить свого помазанника. Ангелом своїм заповість о тебі, да не преткнеш о камень ногу свою.

В ту хвилю, коли Кудеяр кинувся на царя, Вяземський і Басманов підорвали дошку, закриваючу отвір в помості. Все було наперед уложене, бо надіялися того, що наступило.

— Закрийте його, най пропаде там голодовою смертю, — сказав цар і вийшов з кімнати.

V.

Утеча.

На другий день цар приказавши розіслати по цілій державі грамоти про молебні з нагоди вирятування його з рук убийника, вибрався палити двори і руйнувати села покараних смертю, а управу двора віддав Мамстрюкові Темрюковичу. До помочі йому додано кількох опричників.

Татарський посол Ямболдуй - мурза, що приїхав з Бакчисараю разом з Кудеяром, зараз довідався, що цар зробив з жінкою Кудеяра і що потім сталося з самим Кудеяром. Хан Девлет-Ґірей, виправляючи свого посла, поручив йому глядати, як московський цар прийме Кудеяра, чи віддасть йому зараз жінку та чи не зачне його переслідувати. В такім случаю Ямболдуй-мурза повинен був безпроволочно жадати від московськопо государя увільнення Кудеяра, а коли би цар опирався, то погрозити, що за Кудеяра хан відплатиться на двох синах царського шурина, взятих у полон ханським сином Аділь-Ґіреем. Ямболдуй-мурза охотно взявся до діла; крім свого обовязку він хотів приподобатись ханові, знаючи, як хан полюбив свого спасителя.

Про полонених черкаських князів, синів Мамстрюка, вже велися переговори, і цар, бажаючи вдоволити свого шурина, обіцяв за визволення свояків цариці випустити татарських полонників, вичислених у грамоті, нароком присланій від хана, а справа відволіклась лише з тої причини, що не можна було ще всіх віднайти. Ямболдуй-мурза прийшов до Мамстрюка до дому і сказав йому по татарськи, бо черкаський князь володів добре цею мовою:

— Князю Мамстрюк! Найясніший мій володар, хан Девлет-Ґірей, дав мені такий приказ: Коли Кудеяра зачнуть в Москві переслідувати, то я маю прийти до тебе і сказати, щоби Кудеяра пустили на волю, коли вам його служба не потріба, а коли би його не пустили і позбавили Кудеяра життя, то хан прикаже покарати лютою смертю твоїх двох синів, котрих Аділь-Ґірей взяв в полон, та ще вишле свою орду зруйнувати улус твого батька: дальше велено мені сказати ще й великому государеві вашому, що коли ваш государ покарає Кудеяра безвинно смертю, то найясніший хан особисто піде війною на землю московської держави.

(Далі буде).

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

БУДЕ ЧИ НЕ БУДЕ?

Очевидно війна.

С. Ґедіє, англійський ґазетяр, котрий недавно видав цікаву книжку про европейську ситуацію під наголовком „Зрада Европи", сказав американським репортерам: „Як я недавно їхав через Лондон, у дипльоматичних кругах говорили, що шанси вибуху війни в червні стоять 50 проти 50, а шанси вибуху війни в осені стоять 80 проти 20".

Американський ґазетяр Реймонд Клепер каже, що серед знавців американського департаменту стейту (що є в Америці міністерством заграничних справ) половина думає, що незадовго буде війна, а друга половина думає, що її не буде. Хто має слушність?

НЕМИНУЧА, АЛЕ ЩО?

Справді, хто має слушність?

Коли Ґедіє сказав уже, що про можливість війни думають англійські дипльомати, його спиталися американські ґазетярі за його власний погляд. Він відповів, що на його думку війна неминуча.

Зате Клепер, пишучи про погляди американських політиків-урядовців про цю саму справу, каже, що „ніхто не може знати, що принесе завтра".

АМЕРИКАНСЬКА ДИПЛЬОМАТІЯ.

Коли урядовці американського департаменту стейту одні думають, що буде війна, а другі так само певно думають, що війни не буде, то це пригадує на перехвалки тої матері, що казала, що її сини знаменито погоду угадують: як один скаже, що буде погода, а другий скаче, що буде дощ, то один з них певно вгадає.

Одначе, як каже Клепер, американські дипльомати змінюють свої погляди про можливість вибуху війни що дві години. По двох годинах ті, що вірили в конечність війни, вже вірять у конечність мира, а ті, що приймали за певний мир, примають за певну війну.

Цього роду угадки війни ще кращі від бабиних угадків погоди: Змінивши що дві години свої погляди, людина може відтак покликатися на правдивість своєї опінії зперед чотирьох годин.

ЧОМУ НЕМИНУЧА?

Як ґазетярі питалися Ґедія, чому він уважає війну неминучою, він відповів: „Я не бачу, як можна мати в Европі мир, коли там 9 міліонів чехів бореться проти націстичного уряду пасивним опором і саботажами".

Не можна цього бачити?

Адже рік тому назад важко було бачити, як кільканацятьміліонова чесько - словацька держава, узброєна від стіп до голови, могла здатися без війни.

ГІТЛЕР ЗА ВІЙНУ?

Як його питалися, чи Гітлер хоче війни, Ґедія сказав:

„Головною причиною, чому Гітлер міг би бажати собі війни, було би його невдача вдоволити німецький нарід у краю. Але підпільні діячі вірять, що внутрішню революцію лекше викликати в час війни, ніж у час мира".

А як і Гітлер це знає?

ДВІ АНГЛІЙСЬКІ ПОЛІТИКИ. „Чеймберлин провадив давніше політику", — говорив Ґедіє, „щоби Німеччина пішла походом на схід і вдарила головою об Росію. Він хотів, щоби націзм і большевизм побилися між собою. Хто би не програв у цій війні, демократичні держави виграли би".

„Нова політика Чеймберлина диктована страхом, що Гітлер не має наміру машерувати на Україну, щоби вдоволити анґлійську дипльоматію".

Чи має слушність Чеймберлин, припускаючи, що Німеччина не думає машерувати на Росію? Що сказав Гітлер у цій справі в своїй останній промові? Чому він не згадував ні словом про свій місіяньський похід на Росію?

ВІЙНА И АМЕРИКА.

Які погляди мають Анґлія й Франція про відношення Америки до війни?

Ґедіє каже, що Анґлія й Франція знають, що на випадок війни Америка буде певно доставляти їм амуніції і хліба. Щодо військової допомоги, то Анґлія й Франція знають, що покищо американські погляду в цій справі не вироблені.

Американський журналіст Клепер каже, що й в цій справі одні американці говорять одно, а інші друге. Одні кажуть, що Америки певно піде до війни, інші, що певно не піде, що Рузвелт певно Анґлії й Франції жовнірів не дасть.

Але, — питається Клепер,— чи не говорив і президент Вилсон, що він не пішле ні одного жовніра за океан?

ЩО БУДЕ, ЯК АМЕРИКА ПІДЕ ДО ВІЙНИ?

Каже Клепер:

„Американські політики мріють свої мрії. Пробують вести далі свою звичайну політику. Але, як війна прийде, тоді вже вніщо не буде вестися в нормальний спосіб".

Що це значить для людей в Америці? Що це значить для імігрантів?

„Американські політики поводяться, немовби й їх уже захопила воєнна гістерія, немавби вони вже сиділи в окопах... Американська політика напружена до завороту голови, зизоока, легко божевільна... Ждемо на війну, а тимчасом займаємося дрібними сплетнями".

І то чи лише самі родовиті американці? А іміґранти як?

ШІКАҐОВСЬКА ХРОНІКА

Подає **Степан Куропась.**

Великдень у Шікаґу перейшов дуже святочно. Цього року українські Великодні Свята були разом з американськими, а це ще більше піднесло святочний настрій. Та великим тягаром, що витискав сльози, був останній удар в загальноукраїнську справу, в нашу Карпатську Україну. Церкви всіх обрядів були переповнені, а Всечесні Отці виголосили гарні святочно-патріотичні проповіди. В церкві о.о. василіян, промовив о. Марків Ч.С.В.В. бувший український старшина У. Г. Армії. Шікаґовці дуже люблять слухати о. Маркова, бо проповіді, які він виголошує — їх сам переживає. В своїй проповіді сказав між іншими таке: „Для будови великих діл треба великих жертв, нераз навіть крівавих. Того роду будівлі, збудовані великими жертвами, стануть твердинями — яких ніщо не завалить. При відбудові України полилися вже ріки крови, останніми часами пролили цю кров і наші найменші брати — карпатські українці. Воскресне Україна і тоді ніякі сили її не завалять, бо воля її буде окуплена великими жертвами, подібно як ніхто не зміг завалити християнської держави, за яку приніс себе в кріваву жертву воскреслий нині Христос".

Український Червоний Хрест О.Д.В.У. збирав у Провідну неділю під церквою оо. василіян на Нарот-Сайді на ранених січовиків Карпатської України. Збірка принесла коло 100 долярів. Подібні збірки перевели відділи О.Д.В.У. в обох православних церквах на Ірі та Борнсайд та в католицькій церкві на Савт-Сайді. Народ поставився до збірки прихильно, хоч не бракувало й таких, що демонстративно кинули до пушки одного цента, або й зіґнорували збірку зовсім. Це люди, яких ще треба вчити жертвенности, бо покищо ними не стрясе навіть найбільша українська траґедія.

Союз гетьманців державників уладжував у неділю дня 23. квітня, „масове віче". Перевів збірку з пушками під церквою о.о. василіян, як також і на вічу. Збірка на вічу принесла сто кілька долярів. Гетьманці, які мають у нашому місті свою централю, ведуть окрему збіркову кампанію. Гроші складають до т. зв. Державницького фонду, а потім пересилають до Берліна на руки жінки бувшого гетьмана Павла Скоропадського. Усі знаємо, що Карпатська Січ — це український націоналістичний елемент. Це ті, що пролила кров за Карпатську Україну. Та наші гетьманці голосять, що це „їхня партія" проляла кров за Карпатську Україну. Що більше, на „свяченому" в Провідну неділю один з відомих гетьманців оповідав присутнім, що карпатські націоналісти хотіли скинути отця Волошина з премієра і що то вони завалили Карпатську Україну. Ось до чого доводить партійна загорілість!

Дружина 1-го відділу Молодих Українських Націоналістів, що одержала першу нагороду підчас змагань на Бескетбол Турнамент У. Н. Союзу в Шікаґу, підчас цьогорічного засідання головного уряду побідила російську дружину кошикового мяча ім. сов. Георгія, дружину, що займала перше місце в тому спорті в карпатсько - російських молодечих клюбах.

Чеська пропаґанда для відбудови нової чехословацької держави зростає і наше місто стало саме осередком визвольних змагань чехів. Хоч словаки відпекуються чехів, перші все дочіплюють словацьке імя до цього руху. Люди, які були впродовж останніх літ на чолі бувшої чехословацької республики, як от Ян Масарик, син бувшого президента і довголітній амбасадор Чехословаччини до Анґлії, говорив на одному вічу в Шікаґу таке: „Я не дбаю, чи Чехословаччина повстане знову в такій формі, яку мала вона перед арбітражем у Мінхені, але мені більше залежить на —тому, щоби не пропала цивілізація".

Концерт М. Голинського відбувся у нас в неділю, дня 2. квітня, в авдиторії Школи Шопена. По великих успіхах нашого співака в Канаді, про що повідомляла чужа і своя преса, це був по Дітройті другий концерт на американській землі. Шановний артист відспівав низку пісень в супроводі талановитого пяніста А. Головача, який, мимоходом кажучи, походить з Канади, а студіював у віденській музичній консерваторії. З пісень, що довго останиться в памяті, треба згадати „Засумуй, трембіто" і „Бувайте здорові, друзя мої", коли судити по бурях оплесків і ентузіязмові присутніх. На концерті було 1,200 присутніх людей. З розмови з шановним артистом виходить, що він хотів би добути собі американську музичну крититу, а коли так, то концерти треба уладжувати у місцях де такі музичні критики можуть зайти.

Міські вибори відбулись у нас дня 4. квітня. Посадником міста вибрано знову Едварда Келі більшістю 183,000 голосів. Демократи сподівалися більшости пів міліона голосів. Вибори показали, що демократи тратять виборців у нашому місті, а републиканці зростають, бо їх кандидат Ґрін олержав 637,000 голосів, отже більше ніж колинебудь який інший републиканський кандидат. Часописи твердять, що стейт Іллинойс, якого половина голосів знаходиться в місті Шікаґо, опиниться в 1940 роції в републиканських рядах.

Артистичний виріб крашанок є у нас серед українців дуже поширений. Заговорили про це навіть американські часописи. Великодне число „Дейлі Таймс" принесло велику знимку пані Анни Драпа з її артистично-виробленими крашанками. Пані Анна Драпак родом з Канади є членицею молодечого 393. від. У. Н. Союзу. Другий часопис, „Шікаґо Амерікен", з 29. березня приніс велику знимку панни Дори Кара з колекцією крашанок і довгим виясненням цієї штуки. Згаданий часопис доносить, що в публичній школі Фултона на 5300 Савт Герметадж учать штуки малювання українських великодніх яєць. Пані Нел Ґалвін, учителька красних штук пятого дистрикту шкільної округи в Шікаґу, так перенялася цею працею, що запросила кілька дівчат, учениць школи Фултона, до публичної шоли ім. Геммонда при 2819 Вест 21-ший Плейз, щоби ці навчили тамошніх учительок штуки, як писати українські яйця.

Пімста грецького фільософа.

Відомий грецький фільософ Протаґор видав свою доньку за свого завзятого ворога. Атенці не могли вийти здива, як такий мудрець не мав впливу на свою доньку і спитали його чим це пояснити...

— Це проста річ. Я знайшов найсолодшу пімсту. Сама доля прийшла мені на поміч, бо моя донька це одна з найгірших, нестерпних жінок!

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЗА ЄДНІСТЬ, АЛЕ НЕ ЗА БЕЗХРЕБЕТНІСТЬ!

По новому „виясненню" п. д-ра В. Ґалана, у „Свободі" ч. 93, я всетаки дуже дивуюся, що д-р Ґалан, по переході „пекольних мук чотирокутника смерти" (як це він твердить), ще й досі нічого з того всього не навчився. Не хочу довше полемізувати зі шановним доктором в „Свободі", бо задовга полеміка стає для читачів неінтересною. Але вільно п. д-рові Ґаланові забрати слово два рази на ту саму тему, так хай й мені прислугує те саме право.

Отже коротко до річи:

Не хочу описувати свого життя, а тільки подам, що й я переходив „пекольні муки" в польському полоні в самих початках української визвольної боротьби. Твердження, що тисячі українських вояків, разом з п. Ґаланом дивляться з відразою на всяку ідеольоґічну балаканину, є голословним. Воно хіба вказує на те, що д-р Ґалан відстав від українських вояків і не знає, чим вони живуть, а може й не хоче знати! У всякому випадку д-р Ґалан може говорити тільки за себе, а не за українських вояків, бо до цього він не є уповажнений. А мені здається, що як вояки дивляться на „ідеольоґічну балаканину" можна пізнати по тім, що ділялося в Карпатській Україні, де націоналістична Карпатська Січ, ця наша найновіша військова еліта, голосила і чином доказала, що готова згинути за — „ідеольоґію". І гинула. Вона не хотіла мати нічого спільного з такою балаканиною, як це собі уявляє Філядельфія, куди д-р Ґалан скликає всіх і вся на кінець квітня на „балаканину". В часі, коли треба негайно поперти працю істнуючих вже обєднуючих українських орґанізацій в Америці, д-р Ґалан хоче творити якесь нове, механічно зліплене „суперобєднання". Щасть Боже, якщо є віра в можливість такого „ідеального гуманітарного центра"! Та Шікаґо задалеко, щоби цьому помогти. А в додатку, як я знаю відносини в своїй громаді, від нас ніхто до Філядельфії не поїде. І то просто тому, що для нашої громади істнують вже „обєднуючі" центри. Преціньь маємо „Обєднання". Маємо Централю О. Д. В. У. А вже найменше потрібно нам ще „безхребетної централі". Для нас ясно, хто працює для визволення України, хто продовжує працю мучеників чотирокутника смерти і хто плекає лицарську традицію. Це українці-націоналісти. Маємо в Шікаґо і гетьманців. Тих, що все поборювали націоналістів, а які тепер підчас лицарських подвигів карпато - українських націоналістів-січовиків пишуть, що це боролися і гинули українські „патріоти", а по імені їх не називають. Бояться висловитися і дати „кредит" націоналістам, хочби і героям. І вони до Філядельфії ледви чи поїдуть, бо ось минулої неділі уряджували „велике віче", де зібрали понад сто долярів, але ті будуть переслані на руки „гетьманші Скоропадської". Ще міг би д-р Ґалан мати надію на соціялістів, а ті люблять балакати, то може булиб згідні продовжувати „камянець-подільську траґедію". Але їх в Шікаґо обмаль. Хіба приїдуть звідки інде.

При кінці зазначу, що на нашу думку вже давно настав в Америці час на це, щоби кожний знав, з ким йому по дорозі: з творчим елементом, чи з тим, що все лише хоче пекти свою печеню чиєюсь працею. Лявірувати між цими двома силами і заступати себе „невтралітетом" дальше годі. Треба рішитися. Д-р Ґалан ще й досі не рішився. І тому його голос мусить остатися голосом, що відзивається в пустині.

Інж. Степан Куропась.

ОСТОРОГА ЗВІРАМ.

Пані Оса Джансон, відома дослідниця Африки, показує свій новий костюм, у котрому думає незадовго вибратися на нову виправу до Африки. Пані Джансон зо своїм мужом, нині вже покійним, прославилася не лише полюванням, але ще більше зниманням фільмових образків зо своєї подорожі.

PRESS REPORTS ON UKRAINE AND UKRAINIANS

COMPATRIOTS HEAR UKRAINIAN TENOR

Detroit's Ukrainian population turned out about 1,000 strong on Easter afternoon to hear a recital by a foremost singer of their homeland, Mychailo Holynsky, who has been principal tenor in various continental opera house. He has recently toured Canada and is now making a pilgrimage of the United States. His recital was in the Scottish Rite Cathedral of the Masonic Temple and the auspices was the United Ukrainian Organizations of Metropolitan Detroit.

Holynsky turned out to be a man in the prime of life, apparently at the peak of his vocal powers. He is a true robust tenor, with a mature style and a consistent mode of tone-production; identical quality and color spread over his range and under all conditions of volume. He shows as certain stolidity in folk-literature and it was that which made up most of his program. In operatic quotations his manner is more free but he is inclined to slur.

Despite his unemotional style, a chief value in Holynsky's program was this predominant folk-quality, for these songs, however nostalgic to those of Ukrainian background, are unfamiliar to American ears. The studious American mind could consider them with profit for they are singular and memorable things. Every one seems to possess a fluent line of melody and a curious melancholy. Although a world divides their places of origin, they are more than slight kindred to the mournful Celtic songs of the Hebrides.

The most interesting of all that Holynsky sang was the "Dowbusheva Pesnia," a forlorn plaint of the Ukrainian Robin Tood for his native highlands, with the greenwood spirit supplied by simple, bugle-like arpeggios on an accompanying flute. The firm, powerful tones of the tenor made a great thing of this

R. McL.

(The Detroit News, April 10, 1939)

ЛІКВІДАЦІЯ МАСОНСЬКОГО ТОВАРИСТВА У ЛЬВОВІ.

Появився розпорядок мін. внутр. справ про ліквідацію масонського „Товариства Сестер Гуманітарного Обеднання Леополіс Бней Бріт" у Львові.

ПІВТОРА СТОЛІТТЯ АМЕРИКАНСЬКОГО УРЯДУ

Американська суспільність приготовляється до святкування 150-літньої річниці існування правительства Злучених Держав. Це патріотичне свято відбудеться врочисто в цілій Америці, а в Ню Йорку святкуватимуть його отворенням світової вистави. Скоро буде 150 літ від того часу, як 30-го квітня 1789 року заприсягнули першого президента молодої американської републики, Джорджа Вашингтона. Кілька тижнів перед інавгурацією президента, конгрес відбув свою першу нараду. По зложенню присяги президент Вашингтон зложив перший кабінет і заіменував суддів найвищого суду, так, що в короткім часі всі три части нового зорганізованого правительства — виконуюча, законодатна і юридична, почала сейчас урядувати.

Не всі знають, що місто Ню Йорк було першою столицею Злучених Держав. В нім відбулася й інавгурація першого президента Вашингтона. Відбулась вона в старім ратуші, що стояв на тім місці, де тепер стоїть митний будинок (костом-гавз).

Конгрес мав зібратись на 4-го березня 1789 року, але дороги були такі погані, що з 28 вибраних сенаторів і 59 послів, лиш дехто з них добився на час до Ню Йорку. Подорожувати в той час було тяжко й не вигідно. Щоби дістатись з Бостону до Ню Йорку, треба було один тиждень часу. А подорож нововибраного президента Вашингтона, з Вірджінії до Ню Йорку, тревала цілих два тижні. Він приїхав зі своїм штабом до Елізабетпорту в Ню Джерзі, а відтам дванацять моряків перевезло його лодкою по ріці Гудсону до Ню Йорку. В ті часи мало хто був би повірив, що колись над широкою рікою Гудсон спинатимуться мости і, що майбутня генерація відбуватиме довгі подорожі автомобілями і літаками.

Дійсне урядування першого федерального правительства почалося аж після потвердження нового кабінету сенатом. Томас Джеферсон, що по довгім перебуванні закордоном вернув назад до Америки, став першим державним секретарем. Він уявляв собі, що Америка буде розвиватися по лінії господарської демократії і для того він обстоював децентралізацію державної влади. На цім пункті він остаточно й розійшовся з іншими членами кабінету. Провідник федералістів, Александер Гемилтон, обстоював противний погляд. Він домагався сильної централізації уряду і казав, що крім фармерської господарки треба ще розвивати промисл і торговлю. Ґенерал Накс був першим міністром війни, а Едмонд Рендолф першим міністром судівництва. Вони брали активну участь в революції і боролися за те, щоби край в якім нині живемо був окремою незалежною державою.

Перший конґрес мав дуже трудні проблеми до розвязання, бо він клав основи під нову державу. Принято важні ухвали в справі заграничної торговлі, заложено почту і принято до державної спілки стейти Кентоки і Вермонт. Дальше конґрес розважав над приняттям дуже важних десять поправок до конституції, які стали пізніше відомі як спис прав (Бил оф райтс). Приняттям згаданих поправок розброїло противників, які в ріжних стейтах виступали проти федеральної конституції.

В часі інавгурації Вашингтона населення Ню Йорку числило всього 30,000 людей. Були це люди ріжного походження і жили виключно в долішній частині Мангетену. Вони мабуть не думали, що з маленького тоді містечка, виросте одно з найбільших міст світа. День інавгурації першого президента був для них великим святом. В місті відбувалися паради, грала музика, стріляли з гармат, а на вечер Гемилтон заря див інавгураційний баль. Конгрес вів довгі дебати над тим, як мається президента титулувати: „Їх Екселенція", „Їх Високість" чи „Їх Світлість". Вкінці всі титули відкинено й рішено називати президента просто „Пан Президент", членів кабінету „Пан Секретар", а федеральних суддів „Пан Суддя".

Кажуть, що четвертий день березня вибрав на інавгурацію президента Злучених Держав Бенямин Френклин тому, що на протязі двох століть день той рідко коли припадав на неділю. В історії Злучених Держав 32 президенти перебирали урядування в день четвертого березня. Двацята поправка конституції, що увійшла в життя 133 року, змінила цю постанову. Тепер кожних чотири роки офіційно керму держави передають в руки нового президента в день 12-го січня.

ФЛІС.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

✝

По довгій і тяжкій недузі упокоївся в Перт Амбой, Н. Дж., в суботу, 29. квітня 1939., член Братства св. Василія, відділу 168. У. Н Союзу,

ІВАН ТИМКІВ.

Прожив 55 літ. Походив зо села Сівка, повіт Калуш, Галичина. До У. Н. Союзу вписався дня 8. червня 1923. Полишив жену вдовою і 4 дітей: Григорія, Михайла, Стефана й Марію, а в старім краю 3 братів і 5 сестер.

Похорон відбувся в понеділок, 1. мая. Похоронено Його на цвинтарі Успення Пр. Діви.

Земля Вашингтона най буде Йому пером!

Пилип Моняк, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. Місячний мітинґ Бр. Василія, від. 168., відбудеться в неділю, 7. мая, в годині 3. пополудні, в гали У. Н. Дому, 760 Стейт Стр. Проситься прибути начас, бо є важні справи до вирішення. Пригадується довгуючим членам, щоби не наражувалися на суспенду. Так само пригадується тим членам, що забрали позичку і не сплачують відсотків, щоби потім не нарікали, що їх поліси не є в цілости. — Гр. Дячишин, предс.; Гр. Бабин, кас.; П. Маник, секр.

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ. Місячні збори Тов. ім. Івана Франка, відбудуться в неділю, 7. травня, в 1. годині пополудні, в церковній гали, Вест Скул ст. Проситься членів прийти на збори й вирівняти свої довги. Проситься членів старатись приєднати нових членів до Товариства і до У. Н. Союзу. Кожний дістане за це нагороду. — Уряд Тов.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

НАЙДУТЬ ПОСАДУ

Українська катол. парохія при церкві св. О. Николая в Форд Сіті, Па., пошукує **ДЯКО-УЧИТЕЛЯ.** Має учити хорального співу, давати представлення й концерти та учити українські католицькі діточки в парохіяльній вечірній школі. Посада до обняття сейчас. Платня після умови. Голоситись: **Ukrainian Cath. Rectory, 833 — 9th St., Ford City, Pa.** 99.

БИЗНЕСОВІ НАГОДИ

ПРИСТУПЛЮ ДО СПІЛКИ рестаранту або салуну. Адрес:
J. H. LAUNDRY
104 EAST 3rd STREET
NEW YORK CITY.

ПРОДАМ ДЕШЕВО вироблений бизнес **DELICATESSEN & GROCERY STORE,** з добрим приходом з обідів і „сендвічів". Продаю, бо виїжджу з міста. Голоситись: 99.
293 AVE. B, MANHATTAN,
NEW YORK CITY.

НА ПРОДАЖ
ҐРОСЕРНЯ І ДЕЛІКАТЕСЕН
в українській дільниці. Бизнес вироблений. Голоситись вечором: 98,-
ВІНТОНЯК
11 E. 7th ST., NEW YORK, Apt. 13.

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО.

(96)

Не підозріваючи безпосередньої небезпеки, Ґеркуф, Тарзан і Гелена пробивались дном озера Горус вперед. Втім Тарзан відчув, начеб вода трошка сколихалась. Що це за причина? — подумав він. А що життя в нетрах навчило його у всьому добачувати якусь небезпеку, то й тепер він почав довкруги обзиратись. Незадовго він запримітив кількох птомів.

Було ясним, що це погоня. Та що серед тих відносин було робити? Втікати? Ні, Тарзан знав, що попід воду не втече. Крім того Гелена, що ледви волікла за собою ноги, не могла змагатись у перегонах. Птоми вміли далеко скорше порушуватись попід водою, ніж Тарзан чи Гелена. По короткій надумі Тарзан рішив, що треба боротись. Іншого виходу нема.

Птоми мали гострі тризуби на довгих дрючках. Але такі самі тризуби мали Тарзан і Ґеркуф. Гелена не мала нічого. Тай вона не знала, що з нею діється. Вона навіть не знала, чи ґрозить їй тепер більша небезпека, ніж перед хвилею; а також не знала і цього, що один із провідників, який видобув її з смертної кімнати й тепер був буля неї, був Тарзаном.

Нервовість Ґеркуфа і Тарзана, які вказували своїми тризубами на наступаючих птомів, збудила підозріння в Гелені, що тут щось не в порядку, що між тими обома гуртами якесь непорозуміння. А далі вона почала припускати, що ті два птоми, що були біля неї, це її приятелі. Тарзан і Ґеркуф зупинились і прибрали войовничу поставу. Гелена стояла трохи за ними.